

YOKO OGAWA

La fórmula preferida del profesor

Catalina Luque

Catedràtica de Llengua i Literatura

IES Lluís Vives · València

De segur que tots hem tingut alguna vegada problemes de memòria. Estem tan estressats que ens oblidem de tot. Apuntem les coses a l'agenda, a la mà... El calendari del mòbil, Siri o Alexa ens recorden l'aniversari de la mare i que hem de comprar ous. Podríem viure sense memòria? Podríem establir relacions d'amistat, sentimentals? El *si te he visto no me acuerdo* pot ser la base d'una vida?

Les relacions són ja prou complicades sense l'obstacle afegit de la pèrdua de la memòria. Què podrien tenir en comú una dona de fer feines i un professor universitari? Si som classistes, en principi no res; com a molt, una relació estrictament professional. I si el vell professor, incapacitat per un accident de trànsit, tingués la memòria limitada a 80 minuts? La cosa es complica més encara... Quin tipus de relació afectiva es pot establir amb una persona que en dos hores no recordarà com et diuen ni per què ets a sa casa?

La fórmula és una novel·la plena de tendresa que demostra que és possible estimar fins i tot qui no ens pot reconèixer. Entre la dona de fer feines i el professor es crearà un lligam més fort que la memòria: el lligam del respecte, de la comprensió i de les matemàtiques. L'ús de les matemàtiques com a metàfora de l'amistat, l'harmonia i la pau és un dels punts forts de la novel·la. La protagonista/narradora i el vell professor estan units per una força indestructible: els dos estan identificats per dos nombres amics. La data de naixement d'ella i el nombre de sèrie del reconeixement acadèmic més important d'ell són dos nombres amics, el 220 i el 284.

La novel·la està narrada per la protagonista, una netejadora, mare soltera, que el 1992 comença a treballar per a un vell professor de matemàtiques que ha perdut la memòria en un accident de trànsit el 1975. L'home no té més família que la vídua del seu germà gran que

no pareix sentir molt d'afecte pel cunyat i que va donar instruccions de no ser molestada. La memòria del professor es va quedar congelada el dia de l'accident, no recorda cap fet anterior. Es reinicia cada 80 minuts. Això l'obliga a dur per tota la jaqueta infinitat de notes amb pinces de la roba, la més important de les quals és "*Mi memoria solo dura 80 minutos*".

La figura d'aquest pobre home desvalgut, que viu una vida congelada però plena d'angoixa, és l'altre dels punts forts de la novel·la, perquè aprèn a comunicar-se amb la seua cuidadora mitjançant les matemàtiques. Li mostra relacions numèriques que expliquen el món: nombres amics, nombres perfectes, nombres primers bessons... La identitat d'**Euler** és símbol de serenitat, la fórmula preferida. La mirada matemàtica del doctor canviarà no solament la narradora sinó també seu fill. El xiquet, de 10 anys, passarà a formar part d'eixe món estrany de les matemàtiques des del moment en què el professor li va canviar el nom. El xiquet va ser rebatejat com **Arrel Quadrada** i amb eixe malnom metafòricament ens està descobrint el seu tarannà empàtic, decidit i comprensiu. De no ser per les referències temporals, el retrat de la societat japonesa ens podria fer pensar que la novel·la també s'ha quedat congelada el 1975, com la memòria del professor. A la rígida societat japonesa, fins i tot l'any 1992, ser fill de mare soltera no era gens fàcil però el lector té la seguretat que un xiquet com Arrel Quadrada sabrà passar per damunt de tots els entrebancs.

És curiós que una novel·la tan plena de nombres siga tan pobra en noms. Cap personatge té nom propi. El professor és el professor, ella és ella, la vídua la vídua i el xiquet..., Arrel Quadrada. L'únic personatge que té nom no es un personatge, sinó una llegenda del beisbol japonès: **Yukataka Enatsu**. El professor i Arrel Quadrada són seguidors del mateix equip, amb 17 anys de diferència. El beisbol, pel que sembla, és un esport amb moltes matemàtiques: tot es mesura, tot es compara, tot es pot convertir en un percentatge... Els tres passaran hores al voltant de la ràdio escoltant els partits... L'episodi en el qual porten el professor a veure un partit a l'estadi marca un punt d'inflexió a la novel·la.

"La fórmula preferida del professor" va ser un fenomen editorial al Japó i, segons diuen, les vocacions matemàtiques van augmentar significativament arran de la publicació de la novel·la. Ací hem tingut dos edicions en castellà, amb dues traduccions diferents (Funambulista i Tusquets), senyal que la novel·la ha funcionat. L'edició en català amb el títol de *La fórmula més estimada pel professor* editada per Funambulista està malauradament exhaurida. L'autora, **Yoko Ogawa**, és una de les escriptores més reconegudes al Japó i amb més projecció internacional. Bones raons totes per a animar-vos a la lectura d'aquesta novel·la amable i matemàtica i també per a conèixer altres llibres d'aquesta autora.